صاحب‌امتیاز: دانشگاه آزاد اسلامی - مدیرمسئول: محمدامین ایمانجانی - سردبیر: مسعود فروغی
دفتر مدیرمسئول: ۶۶۳۴۸۰۱۶ تحریریه: ۱۸۲-۶۶۷۶۰۱۸۰ - فکس: ۶۶۷۶۰۵۰۱- ۶۶۷۲۶۰۴۷
روابط عمومی: ۶۶۷۶۰۴۹۹ - سازمان آگهی‌ها: ۱۸و۶۶۳۴۸۰۴۶
چاپ: چاپخانه دانشگاه آزاد اسلامی - توزیع فرهیختگان: ۱۲-۶۶۳۴۸۰۱۱
نشانی: خیابان حافظ، پایین‌تر از جمهوری، روبه‌روی ساختمان بورس، ساختمان فرهیختگان، طبقه سوم

حسن روحانی می‌گوید نحوه مدیریت دولت او در ماجرای کرونا باید تدریس شود

ما خیلی خوبیم

ابوالقاسم رحمانی
دبیر گروه جامعه

وضعیت شیوع کرونا در کشور چگونه است؟ روزانه چندین هزار مبتلا به کرونا، روزانه چندده جان‌باخته بر اثر ابتلا به این ویروس، آلودگی تمام نقاط کشور به این ویروس، عدم اجرای دقیق ممنوعیت‌ها و جولان ویروس جهش‌یافته که حالا ۲۸ استان کشور را درنوردیده و ما را در آستانه ورود به پیک چهارم کرونا قرار داده است (البته اگر درحال‌حاضر باوری به ورود به پیک چهارم نداشته باشیم!)؛ اینها همه بعد از یک سال و چند هفته درگیری با ویروس کرونا در ایران است، یک سال و چند هفته‌ای که پر از فراز و فرود بود. پر از نقص و کاستی‌هایی که هنوز هم هست، پر از ایرادات علمی و مدیریتی، پر از انتقاد، پر از حاشیه! یک سال و چند هفته از اجرای سناریوی ایمنی جمعی در کشور می‌گذرد و آن چیزی که بالا می‌رود، برعکس تمام کشورهای دنیا، نه تعداد واکسن‌های واردشده و افراد واکسینه‌شده، نه امید بین مردم و نه هیچ‌چیز مثبت دیگر، بلکه آمار ابتلا و هشدار نسبت به ورود به پیک چهارم و دوباره خیز وحشتناک تعداد مبتلایان و جان‌باختگان! از آن بدتر هم روزهای پیش‌رو و برنامه‌ریزی‌ها و سیاستگذاری‌ها در ارتباط با سفرهای نوروزی است. در چنین شرایطی، باوجود تجربیات گذشته، باوجود ویروس انگلیسی و کلا تمام آنچه زنگ خطر را به صدا درآورده است، راه‌ها باز و سفرها به‌راه است. حداقل برای شهرهای آبی و زرد که ممنوعیتی درنظر گرفته نشده و... می‌بینید؟ تقریبا جز همراهی مردم، جز مجاهدت کادر درمان، چیزی برای امیدواری نیست، در تمام این یک سال و چند هفته هم جز این نبوده است. دیرتر از بقیه کشورها وارد ترایال‌های تولید واکسن شدیم، دیرتر از همه کشورها غربالگری و مواجهه فعال را شروع کردیم و دیرتر از همه کشورها و کندتر از آنها درحال تهیه و خرید واکسن از بقیه کشورها هستیم. نیروی مقتدری هم در میدان نیست که حداقل محدودیت‌ها را تشدید کند و بر اجرای آن نظارت داشته باشد. یک مدیریت پرتنش، پرحاشیه و پرایراد، عایدی یک سال و اندی از مواجهه مردم ایران با این ویروس کشنده بوده است. مدیریتی که خودش معتقد است: «خیلی خوبیم!»

ما خیلی خوبیم ۱

گاهی که گزارش‌های کرونایی‌مان شدت می‌گیرد و چند روزی با فاصله کم پشت‌سر هم درباره کرونا می‌نویسم، سعی می‌کنم لابه‌لای تمام تلخی‌هایش، چند گزارش دیگر با هر موضوع و مصداق دیگری را پیاده کنم، منتها یکهو اتفاقی می‌افتد که مجبور می‌شوم دوباره از کرونا و مسائل مختلف مربوط به آن بنویسم. در این حدود یک سال و چند هفته‌ای که از شیوع کرونا گذشته، اغلب قریب‌به‌اتفاق گزارش‌ها انتقاداتی بود از زبان کارشناسان و متخصصان به نحوه مدیریت این بیماری در ایران! انتقاداتی به دولت و مجموعه عریض‌وطویل ستاد ملی مقابله با کرونا که چرا تمام بازه‌های طلایی برای مهار این ویروس و کاهش چشمگیر موارد ابتلا و مرگ‌ومیر را از دست داده‌اند؟ چرا وقتی سناریوی ایمنی گله‌ای منتفی است و کشوری در دنیا به این سمت حرکت نمی‌کند، ما بر آن اصرار داریم؟ چرا بسیاری از تجمعات و رویدادها، نظیر آزمون‌های مختلف علمی و صنفی را برگزار می‌کنیم و از تجمع افراد بیمی نداریم؟ چرا راه‌ها باز است؟ چرا خوزستان با این وضعیت خطرناکش، قرنطینه نشد و حالا ۲۸ استان کشور درگیر ویروس جهش‌یافته جدید شده‌اند؟ از این چراها تا صبح هست و می‌توان تا صبح پرسید، ولی درد ماجرا اینجاست که در چنین وضعیتی، در چنین سیستم مدیریتی که هر از چندگاهی، وزیر بهداشت درددل و شروع به گلایه می‌کند، عده‌ای معتقدند ما «خیلی خوبیم!» حسن روحانی، رئیس‌جمهور کشور روز گذشته در جلسه ستاد ملی مقابله با کرونا در اظهاراتی عجیب و البته مسبوق‌به‌سابقه، گفت: «اساسا کاری که در این یک سال و چند هفته در ایران انجام گرفت، می‌تواند مجموعه‌ای مدون به‌عنوان نقشه راه در آینده باشد که خدای‌ناکرده اگر در سال‌های آینده با اپیدمی و پاندمی روبه‌رو شدیم، می‌شود اینها را دسته‌بندی کرد و اینها می‌تواند منبعی برای کلاس‌های درس دانشگاهی باشد که برخی صددرصد موفق و برخی بسیار موفق بوده است و می‌تواند به یک مدل برای مقابله با بیماری‌های واگیردار و یا به کتاب درسی تبدیل شود.» اعتمادبه‌نفس را می‌بینید؟ خیلی روحیه می‌خواهد کسی که خودش یک‌بار در ایام کرونا، از محل اقامتش خارج نشده و حتی برای تقدیم بودجه سال آینده دولت، به مجلس شورای اسلامی نرفته است، ادعای ثبت و ضبط و تدریس مدیریت مانیتوری کرونا در ایران را داشته باشد! البته ما هم با این مساله مخالف نیستیم، همیشه همه‌چیز قرار نیست ایجابی باشد، گاهی هم می‌توان با نشان دادن برخی افعال، بقیه را از انجام آنها منع کرد! مثلا در همین مدل مدیریت کرونا در ایران می‌توان به خیلی از کشورها گفت، هرکاری را که ایران کرد، نکنند، یا به دانشجویان و دانش‌آموزانی که اگر در آینده قرار است این تجربیات را بخوانند، گفت که فلانی سعی کن مثل این دولت و ستاد ملی مقابله با کرونا، با یک همه‌گیری مواجه نشوی! اصلا راحتش اینکه هرکاری که اینها کردند، تو نکن!

ما خیلی خوبیم ۲

البته این اولین مورد از این مدل اظهارات نبود، فقط جدیدترین‌شان بود. البته اگر تا امروز که روزنامه چاپ و خوانده می‌شود، کسی به تأسی از رئیس‌جمهور این ادعاها را پرورش نداده باشد! پیش از این هم از زبان برخی مسئولان چنین ادعاهایی را شنیده بودیم. مثلا سعید نمکی، وزیر بهداشت هم مهرماه امسال در ارتباط با وضعیت مدیریت شیوع کرونا در ایران گفته بود: «ایران پیشتاز مدیریت کرونا در جهان است و تاریخ، این ادعا را پس از مقایسه اقدامات انجام‌شده ما با دیگر کشورهای مدعی دنیا اثبات خواهد کرد.» این که مسئولان تا این حد نسبت به افعال و اقدامات و سیاستگذاری‌های خود مطمئن و آسوده‌خاطر هستند، بد نیست. منتها آدم گاهی نمی‌داند مثلا ناظر به همین سخنان وزیر بهداشت، اینها و این مدل مدیریت کرونا را باور کند، یا آن گلایه‌ها و قسم حضرت عباس برای مسافرت نرفتن مردم را! حتی این را هم من‌باب مزاح بنویسیم، بد نیست که همان‌طور که گفتیم، ماجرای ما خوبیم‌های برخی مسئولان، محدود به کرونا و مدیریت این بیماری در کشور نیست و نبود. یکی از مشاهیر این مدل از اظهارات پیروز حناچی، شهردار تهران است. دو سال پیش درست در روزهایی که تهران در آلودگی هوا غرق شد و نفس مردم به شماره افتاده بود (مثل امسال و هرسال دیگری)، پیروز حناچی در دیدار با عبدالله اسکاسا، شهردار سارایوو مشکل آلودگی هوا و پسماند را مشکل اپیدمیک همه شهرهای بزرگ عنوان کرد و گفت: «با توجه به مشکلات شما، ما آمادگی هرگونه همکاری را داریم و حتی می‌توانیم مشاورانی را که در این زمینه کار می‌کنند، به شما معرفی کنیم. کاری را که از دست‌مان بربیاید، انجام می‌دهیم و مانند سابق در کنار سارایوو خواهیم بود.» یعنی شهردار شهری که سال‌هاست در مواجهه با معضل آلودگی هوا آچمز شده است، به شهردار یک شهر دیگر پیشنهاد داده که تجربیاتش را در اختیار آنها می‌گذارد...

با این مدل مدیریت به توفیقی نمی‌رسیم

از آنجا که از ابتدا نقدها از زبان متخصصان و صاحب‌نظران طرح و بیان شد، این‌بار هم بر همان مدار پیش می‌رویم و ابتدا در گفت‌وگو با سیدعلیرضا ناجی، رئیس مرکز ویروس‌شناسی بیمارستان مسیح دانشوری و عضو کمیته علمی ستاد ملی مقابله با کرونا در ارتباط با مدل مدیریت کرونا در ایران حرف می‌زنیم. ناجی با اشاره به فراز و فرودهای زیاد مدیریت کرونا در ایران به «فرهیختگان» گفت: «به نظر من وضعیت مدیریت کرونا در ایران فراز و فرود زیادی داشت. یک زمان‌هایی خیلی بد بوده و زمان‌هایی نیز با انجام طرح‌هایی همچون طرح شهید سلیمانی توانستیم قدری وضعیت را بهتر کنیم اما در همین طرح هم یک‌سری مشکلات مالی وجود داشت و حمایت مالی‌ای که باید انجام می‌شد، صورت نگرفت و مطالبات افرادی که در بخش بهداشت کار می‌کردند همچنان برآورده نشده است. اگر از موفقیت‌های نسبی که به دست می‌آوریم، صحبت می‌کنیم، باید بگوییم چه مشکلاتی در آن داریم. اگر بخواهیم با این وضعیت جلو برویم به جایی نمی‌رسیم، چون دلسردی افرادی که به‌طور خیلی ایثارگرانه در این سیستم کار می‌کنند می‌تواند باعث شکست طرح شود. به همین جهت مطالبات افراد باید داده شود. به غیر از اینکه در موارد کنترلی هم واقعیتی داریم که هیچ‌گاه در محدود کردن رفت‌وآمد در مناسبت‌های مختلف و زمان‌های طلایی که می‌توانستیم از آنها استفاده کنیم و باعث بهتر شدن شرایط شویم، قاطعیت نداشتیم. حتی در نوروز سال گذشته که باید جلوی مسافرت‌ها گرفته می‌شد و نشد، باید برگشت به کار با طمأنینه بهتری انجام می‌شد که نشد، سیستم‌های حمل‌ونقل باید افزایش ظرفیت می‌داشتند تا فاصله‌های اجتماعی رعایت شود که نشد، جلوگیری از رفت‌وآمد مردم در مسافرت باید صورت می‌گرفت که نگرفت و... این که به جریمه کردن بسنده کنیم مطمئنا نمی‌توانست کمک کند. امتحاناتی که برگزار شد، مراسمی که نباید به آن صورت برگزار می‌شد، نشان می‌دهد که ما نتوانستیم با قاطعیت مناسب این کار را انجام دهیم. الان هم وضعیت ما همین‌طور است. الان ما منتظر هستیم که برخی مناطق قرمز قرنطینه شوند که هنوز این کار به‌صورت رسمی انجام نشده؛ همانند خوزستان و... که این نشان می‌دهد در تصمیم‌گیری در کنترل کووید قاطعیت نداریم.»

در مدیریت کرونا به توصیه‌های علمی توجهی نشد

ناجی با اشاره به وضعیت واکسیناسیون کرونا در ایران به‌عنوان یکی از مصادیق مدیریتی شیوع این بیماری در کشور گفت: «درخصوص برنامه واکسیناسیون مشکلاتی داریم که دیر شروع کردیم و احتمالا مشکلات مالی‌ای که وجود دارد و مشکلات سیاسی که هست، در ظاهر نشان می‌دهد وضعیت واکسیناسیون ما هم خیلی مناسب نیست تا موقعی که واکسن‌های داخلی ما به نتیجه برسند که آن هم صحبت زیاد از تولید است. تمام دنیا در تولید واکسن و تهیه مواد اولیه مشکلاتی دارند، تا آن زمان باید از منابع خارجی واکسن را تهیه کنیم و این واقعیتی است که علی‌رغم درخواست‌هایی که وجود دارد، به‌طور خیلی مناسب انجام نشده است. باید سرعت ورود واکسن‌ها را بیشتر کنیم و اگر کندی کار به‌خاطر تامین بودجه است باید این کار انجام شود. مساله دیگر که در مدیریت کرونا در ایران وجود دارد این است که کمیته‌های علمی که در وزارت بهداشت وجود دارند و به‌طور کلی وزارت بهداشت را به‌عنوان یک پایگاه علمی در دادن توصیه‌های علمی برای کووید درنظر بگیریم. تنها اعتنایی که در این کشور نشد توصیه‌های وزارت بهداشت بود. به همین دلیل هیچ‌گونه، نه صددرصد بلکه بسیار کم به توصیه‌های وزارت بهداشت به‌عنوان مبدا علمی توجه شد. درواقع در این زمینه هم نقض غرض کردیم و به توصیه‌ها توجه نکردیم. آن که باید پاسخگوی مدیریت کرونا باشد مطمئنا بخش سلامت نیست که تلاش خود را انجام می‌دهد و شاید بیشتر از همه در کنترل کووید از نظر مدیریتی نقش داشته باشد، بلکه مراجع بالادستی هستند که کنترل در مدیریت دارند. این نشان می‌دهد که باید تک‌صدایی وجود داشته باشد و نباید چندصدایی باشد. باید همه با یک پروتکل علمی مناسب جلو بروند و این کار انجام شود. اگر کمیته علمی برای کرونا درنظر می‌گیریم باید همه این موارد عملی شود که به نظر من این کار هم صورت نگرفته است.»

همه دنیا گفتند ایمنی جمعی اخلاقی نیست ولی ما آن را جلو بردیم

رئیس مرکز ویروس‌شناسی بیمارستان مسیح دانشوری در واکنش به این مساله که با این وضع مدیریت کرونا پس چیزی برای تدریس و انتقال به آیندگان وجود ندارد، گفت: «دقیقا. به غیر از اینکه این مشکلات هم وجود داشته، به نصایح برخی افراد دیگر که در وزارت بهداشت بودند ولی زیرنظر دکتر نمکی و وزیر بودند، گوش کردیم. علی‌رغم تمام صحبت‌هایی که درباره ایمنی جمعی و این‌گونه مسائل می‌شد باز هم به‌طور رسمی آن حرکت را ادامه دادیم و جلو رفتیم. باز هم این موضوع اتفاق افتاد، یعنی راه‌حلی را رفتیم که در تمام دنیا به‌صورت رسمی عنوان شد قشنگ و اخلاقی نیست. باز هم چندصدایی در وزارتخانه وجود داشت که خوب نبود و یکی از مشکلاتی بود که در کنترل کووید در ایران داشتیم. اگر مجموع مسائل را درنظر بگیریم، وقتی در کشور از وزارتخانه‌های مختلف و افرادی که در مجلس هستند و... چندصدایی می‌بینیم، این اتفاق می‌افتد، درحالی که باید وحدت رویه در این زمینه وجود داشته باشد که نداشتیم. باوجود این، نظر رئیس‌جمهور را می‌توان طور دیگری هم بررسی کرد. مثلا خیلی خوب است که تجربیات ما تدریس شود. باید مشکلات را ببینیم و از این امر استقبال کنیم. باید ببینیم در کجا ضعف داشتیم و همان‌ها را در دانشگاه بین افراد علمی تبادل‌نظر و بحث کنیم و به بررسی بپردازیم که بدانیم نقاط ضعف چیست تا آن را حل کنیم. اگر واقعا می‌خواهیم یاد بگیریم، باید بدانیم کدام‌یک از کشورها در کنترل کووید موفق بودند، المان‌ها و رویه‌های آنها را دربیاوریم و آموزش دهیم که بتوانیم موفق باشیم. این به نظر من روش موثرتری است و این که مشکلات خود را ریشه‌یابی کنیم و درس بگیریم تا تکرار نشوند، نظر خوبی است.»

مدیریت کرونا در ایران غیرعلمی و فرصت‌سوز بود

بعد از ناجی، محمدرضا هاشمیان، فوق‌تخصص ICU بیمارستان مسیح دانشوری هم که از ابتدای شیوع این بیماری کشنده در خط مقدم مبارزه و مواجهه با این بیماری بود، در ارتباط با مدل مدیریت کرونا در ایران به «فرهیختگان» گفت: «مدیریت کرونا مدیریتی غیرعلمی بود و به‌طورکلی از فرصت‌هایی که بود، استفاده نشد و مهم‌ترین امر مدیریت ثابت بود و تغییری در جهت مدیریت نبود. وقتی فرماندهی را در جنگ می‌بینیم که ممکن بود از نظر علم و کارایی پاسخگو نباشد، فرماندهان عوض می‌شدند که متاسفانه در زمینه کرونا تغییری در تشکیلات مدیریت صورت نگرفت و متاسفانه افرادی که در کادر بودند، همه اهل کار و علم و تجربه بودند، کار خود را انجام دادند، به مردم رسیدگی کردند، بسیاری در این راه شهید شدند، بسیاری آسیب‌های روحی و اجتماعی خوردند ولی متاسفانه مدیریت ثابت ماند. رفتارهایی بود که می‌توانست اقتصاد ملی را موردتوجه قرار دهد، تولید دارو می‌توانست در زمان خود اتفاق بیفتد، تولید واکسن در زمان درست انجام شود. در هر جای دنیا کرونا یک بحث اقتصادی هم پیدا کرد. خیلی از کشورها توانستند در فرصت‌های خانمان‌سوز به‌سمتی بروند که اقتصادشان را بهتر کنند. متاسفانه ایران علی‌رغم اینکه زمانی وارد این مقوله شد که خیلی از کشورها درگیر نبودند از تجربیاتی که پزشکان و کادر داشتند به‌موقع استفاده نکرد، هم در جنبه کاهش مرگ‌ومیر و هم در جنبه اقتصادی ضربه خورد. هنوز هم روند واکسیناسیون مشخص نیست. فقط با کمک خدا می‌توان گفت این چند ماه را که از دوره ریاست‌جمهوری مانده، بهتر بگذرانیم تا واکسیناسیون کامل شود، چون سرعت واکسیناسیون کم است و با همت همه امیدواریم این تعلل به سرعت برسد که از این پیچ و خم خارج شویم. خیلی از کشورها به‌تدریج تاریخ می‌دهند تا روزهایی را که از کرونا خارج می‌شوند، اعلام کنند و ما هنوز در نوبت‌دهی واکسیناسیون در کشور قرار گرفته‌ایم. این برای یک کشور با این عقبه تاریخی پزشکی مناسب واقعا جای شرمساری دارد.»

سوءمدیریت فعلی ناشی از تکیه بر ایمنی جمعی بود

هاشمیان در واکنش به سخنان روحانی مبنی‌بر تبدیل تجربیات مدیریت کرونا در ایران به واحد و کتاب درسی برای تدریس در آینده، گفت: «واضح‌ترین امر را بیان می‌کنم که به‌عنوان بزرگ‌ترین منتقد در این مدت هم پیشنهادهایی دادم که می‌توانست سازنده باشد و هم خودم در فیلد بودم؛ یک زمانی فردی همچون دکتر نمکی که پزشک نیست و سابقه حضور در بیمارستان و ICU و بین بیماران بدحال را ندارد، می‌توانست از آنها استفاده کند. درواقع می‌توانستند در این مدت با منتقدان میزگرد بگذارند اما فرار روبه‌جلو و مبارزه با کادر درمان را پیش گرفتند و این منطقی نبود. بحث‌های علمی بحث‌های سازنده است. در کل دنیا درباره مسائلی که در ارتباط با پزشکی است، بحث می‌شود و مخالفان صحبت و مناظره می‌کنند. هیچ‌گونه راهی برای انجام مناظره در این مدت باز نشد و راه‌حل‌هایی که باید در زمان خودش انجام می‌شد و با یک تجربه کوتاه‌مدت، ظرف دو سه ماه به نتیجه می‌نشست، چه در قضیه قرنطینه و چه در قضیه درمان و چه در قضیه واکسیناسیون به آن سمت نرفتیم. متاسفانه ایده ایمنی جمعی یا ایمنی گله‌ای ایده‌ای بود که از ابتدا مسلط بود و چون به‌صورت پژوهشی در کشور شروع شد با همان پشتوانه به‌سمت جلو حرکت کردیم و این سوءمدیریت بهداشتی و درمانی ناشی از آن تفکر نابجا بود.»

بهترین درس این است که در آینده این‌گونه برخورد نکنیم

این فوق‌تخصص ICU در واکنش به اظهارات و تصمیمات مسئولان در ارتباط با بعضی امور مثل سفرهای نوروزی و... گفت: «برای هیچ چیزی برنامه‌ریزی نمی‌شود. تا زمانی که برنامه‌ریزی علمی و کامل نداشته باشید، وضعیت همین است. رشته‌های افرادی که درگیر این موارد هستند نامرتبط به پزشکی و قسمت بیماران بدحال است. کلا برنامه بهداشتی در این زمینه نداشتند. بنابراین شما نمی‌توانید از مدیریت گروهی که نامرتبط با این جریان هستند، سودی ببرید. کادر درمان همیشه حافظ سلامت مردم بوده‌اند و این میزانی را که وابسته به واکسن هستیم، تحمل و همراهی می‌کنند و بخش دیگر را مردم خود با ذکاوت و هوشی که دارند مراعات می‌کنند که مرتبط به پروتکل‌های بهداشتی است تا از این مشکلات خارج شویم. مساله دیگر این است که امیدوارم وزارت بهداشت آینده با توجه به اینکه مردم متوجه شده‌اند مهم‌ترین قضیه سلامت خود و خانواده‌هایشان است و مهم‌ترین وزارتخانه وزارت بهداشت و درمان، از این مسائل در کشور درس بگیرند و افرادی در این سمت قرار بگیرند که جزئیات را تحلیل کنند و به مردم تعهد دهند اگر اتفاقی این‌گونه افتاد، به این روش برخورد نکنند.»